

L'humor de les dones: una lectura lliure i intel·ligent del món

Helena González Fernández

Fa molt de temps que Isabel Franc està escrivint 'Las humoristas. Ensayo poco serio sobre mujeres y humor' (Icaria, 2017). Com a mínim des que la seva Lola Van Guardia va desdramatitzar la novel·la popular lèsbica i va provocar el riure en lloc d'abandonar-se a l'objectiu més valorat, més moralista i avorrit de generar únicament 'models positius'. Aquesta tendència a valorar el drama o els assumptes seriosos més que la comèdia pot portar a defugir el present per pensar la creació amb un horitzó

incert i tèrbol: ser inclosa un dia en “el” cànon i assolir el reconeixement d’un dispositiu discursiu que sustenta “el” poder heteropatriarcal. Encara que aquesta aspiració sigui legítima, implica una acceptació dramàtica de les regles establertes, però ja sabem que no tots els feminismes són revolucionaris i que desitjar el confort d’integrar-se en la ‘normalitat’ pot ser polític. Ara bé: val la pena que els subjectes emergents dediquin tanta energia a demostrar que poden formar part del cànon? No s’adonen que aquest reconeixement incorpora l’alteritat com a producció subsidiària, domesticada o excepcional? Contra tanta ànsia de cànon, sovint decebedora, trobo més profitosa l’acció de transformar el repertori. Crear, fer disponibles i popularitzar models, imatges i formes que, sense haver de passar per l’acceptació de les institucions culturals i ideològiques, modifica la manera com es llegeix, escriu i pensa en present.

En aquesta transformació, l’humor és una eina poderosa. Negar a les dones la seva capacitat de matar és negar-los la seva humanitat. No reconèixer la capacitat per a la creació humorística de les dones impedeix que les considerem intel·lectuals, creadores i ciutadanes plenes que es fan càrrec críticament del seu present. I, encara pitjor, impedeix imaginar-nos una comunitat lectora còmplice que comparteix aquesta clau cultural i política que proveeix l’humor, sempre tan difícil, de les dones. Els moviments feminista, lèsbic i, per extensió, els moviments LGTBQI, sempre han sabut que calia utilitzar-lo. Les revistes, els fanzins i els pasquins dels feminismes de la Transició sabien com era d’important i efectiva una vinyeta de la Núria Pompeia. Maitena ofería un retrat de les dones que compensava l’amargor i el patiment que encara hi havia a la literatura autobiogràfica. La sèrie ‘Orange is the new black’ ha fet més per legitimar les diferències que molts documentals. L’humor crea comunitat, ja que cal compartir claus interpretatives (i polítiques) per riure i fer riure. Afirmar un subjecte no previst o en redefineix un d’existent. I, també, és una via eficaç per transgredir l’ordre, tot i que no s’utilitza solament amb aquesta intenció. N’és una mostra la insistència de la premsa conservadora a reduir el misogin, racista, heterosexista, classista Donald Trump a una caricatura: aquesta imatge permet que la resta dels dirigents polítics conservadors esdevinguin, per comparació, assenyats.

Franc obre el llibre amb un assaig que és a la vegada teoria i pràctica de l’humor fet per dones que ella analitza des de les teories de poder. Nadia Pizzuti, Josune Muñoz i Elina Norandi fan memòria de les dones que van fer riure al cinema mut, el còmic o la pintura. Uxue Alberdi, Teresa Urroz, María Castrejón i Virginia Imaz pensen l’humor des del ‘bertsolarisme’, les arts escèniques, la literatura i la figura de la ‘clown’. Al llarg de les pàgines d’aquest volum, ens trobem molts noms: Alice Gay, Mabel Normand, Remedios Varo, Sarah Lucas, Maitena, Alison Bechdel, Marjane Satrapi, Maialen Lujanbio, Mari Santpere, Clara Segura, Juana Inés de la Cruz, Gloria Fuertes, María Eloy García, Pepa Plana, As Marias da Graça, Maite Guevara, Liliana Felipe... Més que genealogia, conformen una multitud per posar remei a tanta amnèsia i fer disponible un repertori legitimador.

Helena González Fernández és directora del centre de recerca ADHUC-Teoria, Gènere, Sexualitat de la Universitat de Barcelona.